

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra práva

Teze bakalářské práce

Trh práce a politika zaměstnanosti

Aneta Břečková

© 2015 ČZU v Praze

Souhrn

Bakalářská práce se zabývá zhodnocením situace na trhu práce v okrese Kolín v rozmezí let 2009 až 2014. Teoretická východiska se nejprve zaměřují na základní charakteristiku související s fungováním trhu práce. Pozornost je věnována především nezaměstnanosti a jejím druhům, také způsobům měření nezaměstnanosti a vývoji v čase. Následně je popsána funkce úřadu práce a problematika aktivní a pasivní politiky zaměstnanosti. Praktická část obsahuje charakteristiku regionu a analýzu stavu trhu práce v Kolínském okrese. Prostřednictvím získaných dat je hodnocen vývoj míry nezaměstnanosti, nabídka volných pracovních míst, vývoj počtu uchazečů z hlediska věku a dosaženého vzdělání. A dále využití nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti úřadem práce.

Klíčová slova: trh práce, úřad práce, zaměstnanost, nezaměstnanost, aktivní politika zaměstnanosti

Cíl práce a metodika

Hlavním cílem bakalářské práce je zhodnotit stav na trhu práce v Kolínském regionu za posledních šest let. Dílčím cílem praktické části je na základě získaných dat analyzovat situaci na regionálním trhu práce Kolínska. Prostřednictvím základních ukazatelů sledovat vývoj nezaměstnanosti okresu v porovnání se Středočeským krajem, dále vývoj počtu uchazečů o zaměstnání z různých hledisek a využívání nástrojů APZ z pohledu úřadu práce.

Teoretická část bakalářské práce byla vypracována na základě nastudování odborné literatury, internetových zdrojů a vybraných legislativních dokumentů s využitím metody komparace. Zaměřuje se na popis základních charakteristik trhu práce, vysvětluje pojmy související s nezaměstnaností, způsoby měření nezaměstnanosti a její druhy. Dále se zabývá úlohou úřadu práce a fungováním politiky zaměstnanosti, především jejími nástroji.

Vlastní výzkum analyzuje vývoj situace na regionálním trhu práce v okrese Kolín od roku 2009 do roku 2014. Nejprve je charakterizován region z hlediska geografického, demografického a ekonomického, kde je pozornost věnována nejvýznamnějšímu zaměstnavateli okresu. Dále je zhodnocen vývoj míry nezaměstnanosti, vývoj počtu uchazečů o zaměstnání z pohledu úřadu práce a využití nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti. V praktické části bakalářské práce byla využita sekundární data poskytnuta kontaktním pracovištěm Úřadu práce v Kolíně v podobě časových řad. Dalšími zdroji dat byl Český statistický úřad a integrovaný portál Ministerstva práce a sociálních věcí, kde byly především použity údaje ze čtvrtletních statistik a ročních zpráv o situaci ve Středočeském kraji. Získaná

data byla zpracována pomocí metody statistické analýzy. Výstupy dat byly vytvořeny pomocí softwaru MS Excel.

Na základě syntézy teoretických východisek a vlastních praktických poznatků získaných v průběhu výzkumu byly interpretovány závěry a návrhy na případná opatření.

Zhodnocení výsledků

Kolínský region měl ve srovnání s ČR dlouhá léta nižší nezaměstnanost, což se rokem 2008 změnilo, neboť nezaměstnanost v regionu stoupla a dosahuje vyšších hodnot. V rámci Středočeského kraje vykazuje okres Kolín dlouhodobě vyšší míru nezaměstnanosti, průměrně o 2 p. b. V průběhu sledovaného období míra nezaměstnanosti kolísala, nejnižší byla v roce 2009, činila 7 %. V dalším roce stoupla na 8,3 % a byla o 2,2 % vyšší než míra nezaměstnanosti kraje. Zároveň poklesla poptávka po práci, průměrný počet volných míst se oproti minulému roku snížil o 125 a na jedno volné místo připadalo 20 pracovníků.

Situace na trhu práce se začala zhoršovat v důsledku celosvětové hospodářské krize vyvolané v USA, která nepřímo ovlivnila i českou ekonomiku. Důsledky krize na Kolínsku pocítily mimo jiné především průmyslové podniky, které okresu dominují. Jejich výroba je zaměřena především na export na zahraniční trhy, kde poklesla poptávka po zboží. Firmám se snížil odbyt a snižovaly i stav zaměstnanců.

V následujících dvou letech (2011, 2012) se stav na trhu práce začal zlepšovat, míra nezaměstnanosti klesla na 7,6 %, vzrostla i mírně nabídka volných míst. Tento příznivý stav netrval dlouho a r. 2013 podíl nezaměstnaných prudce rostl až na 9,4 %. I když nezaměstnanost vzrostla téměř ve všech okresech, propad zaměstnanosti v Kolínském regionu byl druhý nejvyšší v kraji. Což dokazuje i počet evidovaných uchazečů o zaměstnání, který dosahoval historického maxima 6231 osob. V roce 2014 nepokračoval trend růstu, ale situace se stabilizovala a nezaměstnanost v celém kraji klesla, na Kolínsku se podíl nezaměstnaných snížil na 8,3 %. Rostla i poptávka po práci, rekordně vysoká nabídka volných míst byla zaznamenána v pololetí 2014, kdy připadalo na jedno volné místo 4,2 pracovníků. Vliv na zvýšenou poptávku po pracovní síle měla Kolínská automobilka TPCA, která nabírala nové zaměstnance v důsledku zvýšení výroby.

Počet evidovaných uchazečů o zaměstnání byl v průběhu sledovaného období proměnlivý. Nejvyšší nárůst uchazečů byl zaznamenán v letech 2010 a 2013, obvykle bývá větší počet evidovaných žen, ale v letech 2010 až 2012 byl naopak vyšší podíl mužů. Příčinou jsou dopady hospodářské krize, kdy odvětví průmyslu omezuje výrobu a propouští zaměstnance, kde pracují převážně muži. V posledních letech poklesla i poptávka

v automobilovém průmyslu na Evropských trzích, což se dotklo největšího zaměstnavatele okresu, automobilky TPCA a jeho subdodavatelů. Společnost musela omezovat výrobu a propouštěla zaměstnance, krizi však ustála a v minulém roce došlo ke zvýšení výroby a přijímání nových agenturních pracovníků.

Růst nezaměstnanosti na Kolínsku se projevil prakticky ve všech vzdělanostních skupinách evidovaných uchazečů. Největší podíl nezaměstnaných se projevuje u osob se středním odborným vzděláním s výučním listem a druhou nejpočetnější skupinou jsou nezaměstnaní se základním stupněm vzdělání. V roce 2013 dosáhly obě vzdělanostní skupiny největšího podílu uchazečů, od počátku sledovaného období se zvýšily bezmála o 40 %. Problém najít práci měli ale i uchazeči s maturitou nebo vysokoškolským titulem. Z hlediska věku evidovaných uchazečů bylo jejich zastoupení poměrně rovnoměrné. Problémové skupiny tvoří tradičně uchazeči (absolventi) ve věku 20 – 24 let, ženy po mateřské ve věku 30-34 a uchazeči věkové kategorie 55 – 59 let. Nezaměstnané osoby nad 55 let je velmi složité zaměstnat v rychle se měnící společnosti, která si klade stále nové nároky na schopnosti a kvalifikaci zaměstnanců. Zároveň tyto osoby tvoří skupinu dlouhodobě nezaměstnaných, jejichž počet v průběhu sledované období vzrostl téměř trojnásobně. Příčinou může být stárnutí lidské populace, posouvání hranice odchodu do důchodu apod. Pomocí nástrojů APZ se úřad práce snaží zařazovat tyto uchazeče do rekvalifikačních kurzů.

Problém s větší mírou nezaměstnaností na Kolínsku má také skupina mladistvých a absolventů, kteří mají nedostatečnou praxi, zkušenosti či kvalifikaci. Zkrátka nesplňují specifické požadavky zaměstnavatelů průmyslových podniků, které v regionu převažují. Největší nárůst absolventů a mladistvých byl zaznamenán v roce 2012, kdy jejich podíl na celkovém počtu uchazečů činil necelých 7 %. S efektivním řešením příčin nezaměstnanosti absolventů by se mělo začít již v procesu vzdělávání a poskytnout studentům větší prostor pro praxi, kterou budoucí zaměstnavatelé požadují.

Řešení nezaměstnanosti v okrese je složité a úzce souvisí s vývojem celé ekonomiky. Je zapotřebí účinné využívání prostředků APZ, zejména rekvalifikací, aby si nezaměstnaní doplnili nebo rozšířili svou kvalifikaci, kterou průmyslové podniky požadují. Dalším důležitým faktorem je spolupráce zaměstnavatelů s úřadem práce a společné úsilí o snižování nezaměstnanosti a dopadů na jednotlivce. Velmi problematickou skupinou jsou uchazeči, kteří se chovají pasivně, zejména lidé se základním vzděláním, odvykli si pracovat a zdrojem jejich příjmu jsou sociální dávky. Patří mezi dlouhodobě nezaměstnané a chybí jim motivace aktivně hledat práci či zvýšit své uplatnění. Bylo by dobré více zpřísnit podmínky pro tyto uchazeče, aby měli snahu hledat si zaměstnání.

Seznam použitých zdrojů

- BROŽOVÁ, Dagmar. *Kapitoly z ekonomie trhů práce*. 1. vyd. Praha: Oeconomica, 2012, 288 s. ISBN 978-80-245-1880-0.
- BROŽOVÁ, Dagmar. *Společenské souvislosti trhu práce*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003, 140 s. Studijní texty. ISBN 80-864-2916-4.
- BUCHTOVÁ, Božena, Josef ŠMAJS a Zdeněk BOLELOUCKÝ. *Nezaměstnanost*. 2., přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2013, 187 s. Psyché. ISBN 978-802-4742-823.
- DVOŘÁKOVÁ, Zuzana a kol. *Řízení lidských zdrojů*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, xxvi, 559 s. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7400-347-9.
- DURDISOVÁ, Jaroslava a kol. *Sociální politika v ekonomické praxi: (vybrané problémy)*. 1. vyd. Praha: Oeconomica, 2005, 246 s. ISBN 80-245-0850-8.
- JÍROVÁ, Hana. *Trh práce a politika zaměstnanosti*. 1.vyd. Praha: VŠE, 1999, 95 s. ISBN 80-707-9635-9.
- KACZOR, Pavel. *Trh práce, pracovní migrace a politika zaměstnanosti ČR po roce 2011*. 1. vyd. Praha: Oeconomica, 2013, 242 s. Vysokoškolské učebnice. ISBN 978-802-4519-302.
- KOTÝNKOVÁ, Magdalena a NĚMEC, Otakar. *Lidské zdroje na trhu práce*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2003, 199 s. ISBN 80-864-1948-7.
- KOTÝNKOVÁ, Magdalena. *Trh práce na přelomu tisíciletí*. 1. vyd. Praha: Oeconomica, 2006, 256 s. ISBN 80-245-1149-5.
- PAVELKA, Tomáš. *Makroekonomie: základní kurz*. 2. vyd. Praha: Melandrium, 2007, 278 s. ISBN 978-808-6175-522.
- VÁCLAVÍKOVÁ, Anna, Helena KOLIBOVÁ a Alina KUBICOVÁ. *Problematika trhu práce a politiky zaměstnanosti*. 1. vyd. Opava: Optys, 2009, 149 s. ISBN 978-808-5819-762.
- Česko. *Zákon č. 435/2004 Sb., O zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů*. [online]. 94 s. (PDF). [cit. 2014-09-26]. Dostupné z WWW: <http://portal.mpsv.cz/sz/obecne/prav_predpisy/akt_zneni/zoz_-_22._1._2015.pdf>
- CZSO.CZ; *Charakteristika okresu Kolín*. [online]. ©2015 [cit. 2015-01-31]. Dostupné z WWW: <https://www.czso.cz/xs/redakce.nsf/i/charakteristika_okresu_kolin>.
- PORTAL.MPSV.CZ; *Situace na trhu práce*. [online]. ©2002-2014 [cit. 2014-10-26]. Dostupné z WWW: <http://portal.mpsv.cz/sz/politikazamest/trh_prace/>.
- PORTÁL.MPSV.CZ; *Čtvrtletní statistiky nezaměstnanosti*. [online]. ©2002-2015 [cit. 2015-01-31]. Dostupné z WWW: < <https://portal.mpsv.cz/upcr/kp/stc/statistiky/ctvrtletni> >.
- TPCA.CZ. O nás. [online]. ©2014 [cit. 2015-01-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.tpca.cz/pro-media/tiskove-zpravy/>>.